

EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS TAIKYMO LIETUVOS AUKŠČIAUSIAJAME TEISME PROBLEMAS IR TENDENCIJOS

Vytautas Greičius *

*Lietuvos Aukščiausiasis Teismas
Gynėjų g. 6, LT-01109 Vilnius
Telefonas 2610560
Elektroninis paštas lat@lat.lt*

Pateikta 2007 m. gegužės 23 d., parengta spausdinti 2007 m. birželio 21 d.

Santrauka. Straipsnyje apžvelgiama Europos Bendrijų Teisingumo Teismo jurisprudencija bei jos įtaka nacionaliniams bendrosios kompetencijos teismams, o ypač Lietuvos Aukščiausiajam Teismui. Nagrinėdamas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką, taikant Europos Sąjungos teisę, autorius apžvelgia ir įvertina jau įgytą patirtį bei išskiria tam tikras tendencijas.

Pagrindinės sąvokos: Europos Sąjungos teisė, Europos Bendrijų Teisingumo Teismas, prejudicinis sprendimas, prašymas dėl prejudicinio sprendimo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika.

IVADAS

Lietuvos Respublikai įstojus į Europos Sąjungą, Lietuvos teismai tapo Europos Sąjungos teismų sistemos dalimi, o Europos Sąjungos teisė – nacionalinių teismų kasdienės analizės objektu. Įvykę pokyčiai neišvengiamai verčia nuodugnai pažinti ypatingą Europos Sąjungos teisės sistemą, analizuoti bei taikyti naujas teisės normas, bendradarbiauti su Europos Bendrijų teismų institucijomis bei kitų valstybių narių teismais. Toks esminis ir staigus pasikeitimas – rimtas iššūkis kiekvienos naujos valstybės narės, taigi ir Lietuvos, teismams. Tiesa, jau iš anksto buvo dedama nemažai pastangų siekiant kuo geriau pasirengti taikyti Europos Sąjungos teisę. Be to, jau ir iki įstojant, esant aiškioms narystės perspektyvos išvalgomis, teisės derinimo procesai buvo skatinami ir pasiekta atitinkama pažanga šioje srityje. Todėl Lietuvos teisėje kai kurie nauji institutai buvo jau anksčiau adaptuoti. Tai stengtasi daryti nuosekliai, apmąstius jų taikymo savitumus Lietuvos terpėje, šviečiant teisinę visuomenę, keliant teisininkų kvalifikaciją. Taigi iš dalies mums natūraliai pavyko išvengti savotiško šoko. Tačiau kai susiduriama su Europos Sąjungos teise, kurios svarbi dalis yra Europos Bendrijų Teisingumo Teismo (toliau – ir Teisingumo Teismas) jurisp-

rudencija, naivu būtų manyti, kad nacionalinių institucijų teisinis potencialas, jų tarnautojų teisinis mentalitetas galėtų pasikeisti staiga ir visam laikui.

ANALIZĖ

Lietuvos Respublika skaičiuoja trečius narystės Europos Sąjungoje metus. Šis laikotarpis žymi ne tik naujos politikos tarpsnį, bet ir naujojo iššūkio, Lietuvos teismams taikant Europos Sąjungos teisę, laikotarpį. Nepaisant to, kad šis laikotarpis yra labai neilgas, kyla poreikis panagrinėti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, kurio jurisdikcijai priklauso nacionaliniu lygiu užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Europos Bendrijos steigimo sutarties 234 straipsnio nuostatos, patirtį taikant Europos Sąjungos teisę, bei išskirti tam tikras tendencijas.

Pirmoji tendencija. Laisvesnei migracijai nulėmus pokyčius visuomeniniuose santykiuose, o šiems suponavus pokyčius Europos Sąjungos teisės sistemoje ir Teisingumo Teismo praktikoje, šiuo metu galima pakankamai tiksliai apibrėžti teisinių santykių sritis, kurių bylų pastaraisiais metais Teisingumo Teismas nagrinėja daugiausia, taigi kuriose yra tikėtina didžiausia teisinio reguliavimo kaita, naujumas. Natūralu, kad būtent šios teismo praktikos požiūriu dinamiškiausios sritys ir iš mūsų pareikalaut didžiausių pastangų, stengiantis neatsilikti nuo realijų. Tai: laisvas darbuotojų judėjimas, su

* Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas.

kuriuo glaudžiai susiję diskriminaciniai ir socialinės apsaugos klausimai; laisvas prekių judėjimas; steigimosi laisvė ir laisvas paslaugų teikimas, konkurencijos teisės reguliuojama sfera; prekių ženklų apsaugos klausimai, kuriuos gausiai analizuoja Pirmosios instancijos teismas.

Antroji tendencija. Sąlyginai galima apibrėžti ir Lietuvoje šiuo laikotarpiu dominuojančius Europos Sąjungos teisės reguliuojamus klausimus. Čia lemiamos reikšmės turi Lietuvos geopolitinė padėtis, ekonomikos vystymasis. Tai svarbūs veiksniai, lemiantys tam tikrų teisės sričių, kuriose kyla daugiausia teisminių ginčų, dominavimą. Pavyzdžiui, dėl ekonominių, socialinių veiksmų, Lietuvos patrauklumo kitų valstybių narių piliečiams ginčai, susiję su laisvu darbuotojų judėjimu, kol kas nėra ypač aktuali sritis. Tačiau dėl lietuvių migravimo į kitas valstybes nares, verslo plėtojimo su užsienio partneriais didėja bylų skaičius. Jose sprendžiami klausimai, susiję su teisminiu bendradarbiavimu civilinėse bylose, t. y. jurisdikcijos nustatymas, teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimas, įrodymų rinkimas.

Nesunku pastebėti, kad ir esant sąlyginai negausiai kasacinei praktikai, taikant Europos Sąjungos teisę, daugiausia yra intelektualinės nuosavybės apsaugos srities bylų. Tai – specifinė sritis, kurioje, beje, yra ir didžiausias įdirbis, taikant Europos Sąjungos teisę: diegiant Teisingumo Teismo suformuluotus prekių ženklų atskyrimo kriterijus; kriterijus, sprendžiant problemą dėl prekių ženklų supainiojimo galimybes; apibrėžiant vidutinio vartotojo sąvoką ir kita. Matyt, tokį, mūsų nuomone, neblogą įdirbį galima būtų susieti su gausia ir nuoseklia Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismo praktika (konkreiti svarbiausioji kasacinė praktika bus aptariama vėliau).

Trečioji tendencija. Įgyta kelerių metų patirtis, todėl galima kalbėti ir apie pakitusį bendrąjį teisinį mentalitetą, geresnį Europos Sąjungos teisės suvokimą. Ne tik Lietuvai būdinga, kad taikyti Europos Sąjungos teisę, gilintis į jos subtilybes skatina konkrečios bylos, konkretūs ginčai ir konkreiti pirminė advokatų pateikta argumentacija. Ji dažniausiai ir yra įvairiapusiškos teisinės diskusijos esmė.

Kasacinių skundų argumentacija rodo, kad Europos Sąjungos teisė tapo kasdieniu teisiniu instrumentu. Vis dažniau skunduose remiamasi Europos Sąjungos teisės aktų nuostatomis, Teisingumo Teismo praktika, prašoma kreiptis dėl prejudicinio sprendimo. Šie poslinkiai džiugina ir leidžia tikėtis geriausio. Pati Europos Sąjungos teisės sistemos specifika reikalauja išsamios analizės kaskart, kai nagrinėjamas konkretus kasacinis skundas. Tam nepakanka įvertinti vien kasatoriaus argumentus dėl Europos Sąjungos teisės taikymo ir apsiriboti vien jais. Teismo uždavinys daug platesnis. Būtina savo iniciatyva nustatyti, ar konkrečiu atveju taikytina Europos Sąjungos teisė? Atsakyti į šį klausimą neįmanoma kaip nors kitaip, o tiktai analizuojant konkrečias Europos Sąjungos teisės nuostatas, vertinant nacionalinių teisės aktų atitikimą Europos Sąjungos teisei, analizuojant Europos Bendrijų Teisingumo Teismo praktiką. Ar tai

daroma bei ar ta analizė pakankama, atskleidžiama vertinant kitas tendencijas.

Ketvirtoji tendencija sietina su ryškiausiomis Europos Sąjungos teisės taikymo klaidomis, kurias nustato Lietuvos Aukščiausiasis Teismas.

1. Gilinantis į ką tik iškeltą problemą, pirmiausia norėtusi atkreipti dėmesį į tai, kad dažnesni, nei kiti atvejai, kai kasatoriai nepagrįstai tiesiogiai remiasi direktyvos nuostatomis. Tokiais atvejais Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priverstas analizuoti direktyvą, įvertinti jai įgyvendinti skirtą laiką, taip pat tai, ar direktyva įgyvendinta nacionalinėje teisėje. Be to, aiškinamasi direktyvos tiesioginio taikymo sąlygos, horizontalaus tiesioginio veikimo negalimumas ir sprendžiama, ar konkrečiu atveju šis klausimas svarstytinas. Vienas tipiškiausių tokios praktikos pavyzdžių – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 20 d. nutartis [1]. Šioje nutartyje teisėjų kolegija konstatavo, kad tuo metu, kai kilo ginčas tarp šalių, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2004/25/EB dėl įmonių perėmimo pasiūlymų [2] dar nebuvo įgyvendinta nacionalinėje teisėje ir nebuvo suėjęs įgyvendinimo terminas. Kartu, pasiremiant Europos Bendrijų Teisingumo Teismo praktika, buvo konstatuota, kad tais atvejais, kai nacionaliniame teisme sprendžiamas ginčas tarp privačių subjektų, nesvarstytinas klausimas dėl direktyvų tiesioginio taikymo, nes direktyvos nėra horizontaliai tiesiogiai veikiantys teisės aktai.

2. Svarbus aspektas, kurio vis dar stokojama nacionalinių teismų praktikoje – tai nacionalinės teisės atitikties direktyvoms įvertinimas. Neatlikus nuodugnesnės analizės nacionaliniame teisme, konstatuojama, kad nacionalinis įstatymas atitinka direktyvą. Tuo tarpu Europos Bendrijų Teisingumo Teismas aiškiai orientuoja nacionalinius teismus teiktu ne vienu išaiškinimu (gal net tiksliau būtų sakyti –tokių išaiškinimų sistema), kokiais principais remiantis šis atitikimas ar neatitikimas turėtų būti vertinami. Tai gerai žinomas 1984 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Von Colson ir Kamann (14/83, 26 punktas)*¹, 1999 m. vasario 25 d. sprendimas byloje *Carbonari bei kiti (C-131/97, 49 ir 50 punktai)*², ir 2005 m. birželio 16 d. sprendimas *Pupino* byloje *(C-105-03, 44 ir 47 punktai)*³ ir kiti [3; 4; 5].

¹ Teisingumo Teismo 1984 m. balandžio 10 d. sprendime *Von Colson ir Kamann (14/83, 26 punktas)* išaiškinta, kad ir teismai pagal savo kompetenciją privalo užtikrinti valstybėms narėms nustatyto įpareigojimo pasiekti direktyvoje numatytą tikslą vykdymą.

² Teisingumo Teismo 1999 m. vasario 25 d. sprendime *Carbonari ir kt. (C-131/97, 49 ir 50 punktai)* suformuluotas išaiškinimas, pagal kurį „nors Europos Sąjungos teisė atitinkančio nacionalinės teisės aiškinimo principas daugiausia susijęs su nacionalinėmis nuostatomis, priimtomis siekiant perkelti į nacionalinę teisę atitinkamą direktyvą, jis neapsiriboja tik šių nuostatų aiškinimu, bet įpareigoja nacionalinį teismą atsižvelgti į visą nacionalinės teisės sistemą, siekiant nustatyti, kokių mastu ji turi būti taikoma, kad būtų išvengta priešingo nei siekiamas direktyva rezultato“.

³ Teisingumo Teismo išaiškinimus, kaip ir 2005 m. birželio 16 d. *Pupino* sprendime (C-105/03, 44 ir 47 punktai) pateiktas išaiškinimas, kad nacionalinio teismo pareigą, aiškinant atitinkamas nacionalinės teisės normas, atsižvelgti į direktyvos turinį, riboja bendrieji teisės principai, ypač teisinio tikrumo ir negaliojimo atgaline data, ir ji negali pagrįsti nacionalinės teisės aiškinimo *contra legem*; nacionaliniams teismams keliamas uždavinys kiekvienu atveju analizuoti (ir tai, be

c) Labai svarbi ir tam tikra išankstinė – „teisinė išvalga ateičiai“, į kurią stengiamasi orientuoti kasacinę praktiką: svarbu, kad esant pareigai atsižvelgti į direktyvos turinį ir tikslą nuo direktyvos įsigaliojimo dienos būtų sugebėta kuo labiau susilaikyti nuo tokio nacionalinės teisės aiškinimo, kuris, pasibaigus terminui direktyvą perkelti, galėtų rimtai sutrukdyti pasiekti šia direktyva siekiamą tikslą.

Penktoji tendencija sietina su specialiu Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, kaip kasacinio teismo, t. y. teismo, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę toliau negali būti skundžiamas, statusu, suponuojančiu ypatingą pareigą kreiptis dėl prejudicinio sprendimo (Europos Bendrijos steigimo sutarties 234 straipsnis [6]). Taigi ar Lietuvos Aukščiausiasis Teismas tinkamai taiko prejudicinio sprendimo institutą, svarbiausia – ar visada svarstomas poreikis kreiptis, kai to prašo bylos šalys, ar pateikiama pakankamai argumentų, kodėl atsisakoma kreiptis prejudicinio sprendimo?

Iki šiol Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nėra pateikęs Europos Bendrijų Teisingumo Teismui prašymo dėl prejudicinio sprendimo, nors tokių prašymų kasaciniam teismui būta. Gal iš tiesų pasitaikė ordinarios ir šiuo atžvilgiu visiškai aiškios bylos? Kita vertus, pripažįstama, jog *acte clair* ir *acte eclairée* principai, kurie buvo nustatyti vadinamajame *Cilfit* sprendime (283/81), palieka labai ribotą erdvę Aukščiausiajam Teismui aiškinti Europos Sąjungos teisę, nesikreipiant į Teisingumo Teismą, o šis kol kas nėra pateikęs aiškaus atsakymo, ar nacionalinių teismų kompetencija yra didesnė, nei išplaukia iš *Cilfit* sprendimo, nors toks klausimas buvo keliamas [7].

Mums aktualūs bent du dalykai: pirmasis – ar Lietuvos Aukščiausiasis Teismas visada **svarsto** (išskirta autorias) poreikį kreiptis dėl prejudicinio sprendimo, kai to prašo bylos šalys. Antrasis – ar susidūrus su tam tikrų Europos Sąjungos nuostatų neaiškumu, teisėjų kolegijos savo iniciatyva svarsto klausimus dėl prejudicinio sprendimo reikalingumo. Reikia pripažinti, kad kol kas vienareikšmio atsakymo nėra, nes procesiniai Lietuvos Aukščiausiojo Teismo dokumentai – kasacinės nutartys – šiuo atžvilgiu arba neinformatyvios, arba nepakankamai informatyvios. Tuo tarpu tiek doktrina, tiek skirtingų valstybių teismų praktika pripažįsta, kad būtina ypač aiškiai motyvuoti, kodėl galutinį sprendimą primantis teismas nepasinaudoja savo pareiga kreiptis dėl prejudicinio sprendimo, ir natūralu, kad šiuo atžvilgiu kasacinio teismo argumentai mažų mažiausiai turėtų pasireikšti konkrečiais *acte clair* ir *acte eclairée* doktrinų taikymo motyvais. Be to, pati rašytinio kasacinio proceso specifika reikalauja elgtis kitaip nei iki šiol, t. y. specialia įstatymo nustatyta procesine forma argumentuoti reaguoti į kasacinio proceso dalyvių pareikštus prašymus.

abejonės, privalo atsispindėti sprendime) direktyvos turinį, nacionalinės teisės atitiktį direktyvos nuostatomis. Svarbu prisiminti, kad, esant pareigai atsižvelgti į direktyvos turinį ir tikslą nuo direktyvos įsigaliojimo dienos, valstybių narių teismai privalo susilaikyti nuo tokio nacionalinės teisės aiškinimo, kuris, pasibaigus terminui direktyvai perkelti, galėtų rimtai sutrukdyti pasiekti šia direktyva siekiamą tikslą.

Tačiau esame optimistai ir tikimės, kad mums ilgai nereikės laukti tų laikų, kai (mūsų nacionaliniu lygiu pasiekus naują argumentavimo kokybę) tiek teisininkai praktikai, tiek teisininkai mokslininkai turės, o tiksliau tariant, bus priversti įsilieti į įvairiapusiškesnes diskusijas, kaip yra daugelyje kitų valstybių. Pavyzdžiui, gal net ir į tokią, ar nacionaliniai teismai ne per daug plačiai taiko *acte clair* doktriną, taip pažeisdami Europos Bendrijos steigimo sutartį ir tuo pat metu prarasdami vertingą galimybę per dialogą su Europos Bendrijų Teisingumo Teismu dalyvauti kuriant Europos teisę.

Nuosekliai atkuriant problemą, išvengtume du lygiaverčius savo indėlio į nacionalinės teisės vystymą ir Europos Sąjungos teisės pažinimą reiškinius. Pirmasis – tai tinkamai motyvuotas, o ne šiaip sau, ignoruojant prašymą, visai neaptartas ar, neatsižvelgiant į Teisingumo Teismo nustatytus motyvavimo standartus konstatuotas, atsisakymas kreiptis dėl prejudicinio sprendimo. Pabrėžtina – atsisakymas privalo būti būtinai tinkamai motyvuotas, t. y. pagrįstas atsižvelgiant į paties Europos Bendrijų Teisingumo Teismo nustatytus standartus. Antrasis – tai atitinkamą Europos Sąjungos teisės taikymo klausimą sprendžiančio nacionalinio teismo, ypač kasacinio, sprendime (nutartyje) išdėstyta Europos Sąjungos akto taikymo analizė.

Sutinkame, kad šiuo atveju pamoka tapo kitų naujų valstybių narių tiek neigiama, tiek teigiama šios srities patirtis. Pirmiausia galima ir būtina paminėti Vengrijos Respubliką, kuri ypač aktyviai, tačiau nelabai rezultatyviai dalyvauja kreipimosi dėl prejudicinio sprendimo procese, nes kreipėsi dėl klausimų, kurie nepriklauso Europos Bendrijų Teisingumo Teismo jurisdikcijai. Paminėtinas ir Čekijos Respublikos teismo bandymas vienoje iš bylų kreiptis dėl prejudicinio sprendimo. Specialia motyvuota Teisingumo Teismo nutartimi⁴ nurodyta išbraukti šią bylą iš registro [8]. Prašymą dėl prejudicinio sprendimo nagrinėjusi kolegija motyvavo tuo, kad tokį klausimą Teisingumo Teismas yra jau anksčiau išsprendęs *SGAE* byloje (C-306/05) [9].

Vis dėlto net ir „neigiamo atspalvio“ nerezultatyvumas vėlgi tik sąlyginis, nes kiekviena Teisingumo Teismo procedūra, tegul ir neišplėtotą iki prejudicinio sprendimo, nacionaliniams teismams suteikia informacijos. Kita vertus, taip pat labai svarbu, kad nacionaliniai teismai teisingai suvoktų savo atsakomybę prejudicinio sprendimo procedūroje ir netaikytų jos tik siekdami apsidrausti ar tik pademonstruoti savo tariamą modernumą. Tačiau žinoma pavyzdžių, kai į Teisingumo Teismą kreiptasi dėl prejudicinio sprendimo nesant ginčo tuo klausimu, dėl kurio kreiptasi, ar akivaizdžiais atvejais.

⁴ Neabejotina, kad speciali motyvuotos nutarties procedūra yra ypatingai racionali, taigi naudinga tais atvejais, kai prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktas klausimas yra tapatus klausimui, dėl kurio Europos Bendrijų Teisingumo Teismas jau yra išsakęs savo nuomonę, arba kai atsakymas į šį klausimą nekelia pagrįstų abejonių ar gali būti nustatytas atsižvelgiant į teismų praktiką. Ši procedūra yra svarbi dėl operatyvumo, ekonomiškumo, nes Europos Bendrijų Teisingumo Teismas, atitinkamais atvejais įvertinęs pateiktą klausimą kaip netapatų pradėti prejudicinio sprendimo procedūrai, nors ir netaiko šios procedūros, tačiau pateikia savo praktikos pavyzdį ir taip suorientuoja nacionalinį teismą.

Tuo tarpu kiekvieno kreipimosi dėl prejudicinio sprendimo atveju, be kitų principinių aspektų, būtina įvertinti jau vien proceso operatyvumo aspektą, nes kreipimosi procedūra netrumpam sustabdomas bylos nagrinėjimas, taigi tikėtina, kad dėl to gali būti patirta tam tikra žala. Ir nors Teisingumo Teismas, gerbdamas nacionalinį teismą, kai kuriais panašiais atvejais yra priėmęs prejudicinių sprendimų, tačiau tokios situacijos vertintinos skeptiškai ne tik dėl nepagrįstai ilgos proceso trukmės, jo ekonomiškumo, bet ir dėl bereikalingo Teisingumo Teismo trukdymo.

Manome, kad iš anksto susipažinus su kitų valstybių patirtimi, Lietuvos Aukščiausiajam Teismui turėtų pavykti išvengti kai kurių problemų, su kuriomis buvo susidūrę kiti Europos Sąjungos valstybių narių aukščiausieji teismai. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiajam Teismui jau nekyla klausimų dėl Švedijos Karalystėje vykusios ir jos Teisingumo Teisme inicijuotos diskusijos, ar, egzistuojant leidimų kasacijai sistemai, pareiga kreiptis į Teisingumo Teismą Europos Sąjungos teisės klausimais galioja jau toje stadijoje, kai sprendžiama dėl leidimo pateikti kasacinį skundą. Sprendime *Lyckeskog (C-99/00)* dėl šio klausimo Teisingumo Teismas pareiškė, kad, kilus klausimui dėl Europos Sąjungos teisės nuostatos aiškinimo ar galiojimo, aukščiausiosios instancijos pareiga yra kreiptis dėl prejudicinio sprendimo arba nagrinėjant skundo priimtinumą klausimą, arba vėlesniame etape [10]. Kita vertus, kaip bebūtų vertinamas toks Europos Bendrijų Teisingumo Teismo sprendimas, negalima nepritarti tiems, kurie jam oponuoja teigdami, kad šalis neatrodytų visiškai racionalu, jei Aukščiausiasis Teismas kai kuriose bylose kreiptųsi dėl prejudicinio sprendimo, o po to neduotų leidimo pateikti kasacinį skundą. Aukščiausiajam Teismui šią pareigą, t. y. pareigą kreiptis dėl prejudicinio sprendimo, sprendžiant kasacinio skundo priimtinumą klausimą, sunku suderinti su proceso ekonomiškumo ir operatyvumo principais, t. y. su teismo siekiu greitai ir veiksmingai užbaigti bylas, tarp jų ir tas, kurios pripažintos neturinčiomis precedentinės reikšmės.⁵

Nors Lietuvos Aukščiausiajam Teismui ir ne visais atvejais pavykdavo išlikti preciziškai tiksliai, priimant sprendimus dėl Europos Sąjungos teisės taikymo, tam tikros ir teigiamos, ir kitokios patirties įgyta. Drąsiai galima teigti, kad keliuose bylose pasiekta pavyzdinių Europos Sąjungos teisės taikymo standartų. Paminėtina, pavyzdžiui, civilinė byla, kurioje pagal atsakovo Čekijos Respublikos bendrovės kasacinį skundą Lietuvos Aukščiausiasis Teismas patenkino kasatoriaus prašymą dėl termino pateikti pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo atnaujinimo, nes, vadovaujantis Europos Sąjungos teisės viršenybės principu, konstatuota, jog pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai nepagrįstai rėmėsi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 805 straipsnio 2 dalies taisykle, nustatančia, kad užsienyje gyvenančiai šaliai, nenurodžiusiai įgalioto asmens,

⁵ Dėl analizuojamo klausimo primintina, kad įprastinė kasacinių skundų atrankos procedūra apsiriboja tuo, kad nustatoma, ar yra pagrindas kasacijai ir kiti kasacinio skundo padavimo formalumai, ir jokia išsamesnė teisinė analizė neatliekama.

gyvenančio Lietuvos Respublikoje, kuriam būtų įteikiami su byla susiję procesiniai dokumentai, visi šie dokumentai, skirti užsienyje esančiai šaliai, lieka byloje ir yra laikomi įteiktai [11].

Šį sprendimą kolegija priėmė vadovaudamasi 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentu dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse, kuris nustato procedūras, pagal kurias vienos valstybės narės teismas įteikia dokumentus kitoje valstybėje narėje gyvenančiam asmeniui⁶ [12]. Motyvuodama sprendimą Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus trijų teisėjų kolegija pasirinko ir Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2006 m. gruodžio 14 d. sprendime *ASML Netherlands BV v. Semiconductor Industry Services GmbH (C-283/05)* pateiktu išaiškinimu, pagal kurį „atsakovo galimybė veiksmingai pateikti skundą ir taip apginti savo teises reiškia, jog jis turi turėti galimybę susipažinti su už akių priimto sprendimo motyvais, tam, kad jį galėtų tinkamai apskųsti. Skundą dėl sprendimo galima pateikti tik tuo atveju, jei skundžiamas asmuo galėjo susipažinti su jo turiniu, o tam nepakanka paprasčiausio žinojimo apie šio sprendimo egzistavimą. Asmeniui turi būti žinomas šio sprendimo turinys, o tai reiškia, kad šis sprendimas jam turi būti įteiktas“ [13].

IŠVADOS

1. Žvelgiant į perspektyvą, galima teigti, kad Europos Sąjungos teisės taikymas bus vis aktualesnis. Tikėtina, kad tokios Europos Sąjungos teisės sritys, kaip laisvas asmenų judėjimas, paslaugų teikimas, konkurencijos teisė, taps aktualios dėl asmenų migracijos, užsienio verslo subjektų steigimosi ir kita. Taip pat 2007 m. pabaigoje prognozuojamas Lietuvos prisijungimas prie Šengeno sutarties atneš tam tikrų pokyčių – atsiras nevaržoma galimybė keliauti po Šengeno erdvei priklausančias valstybes. Kaip rodo Europos Sąjungos valstybių narių praktika, dėl to vis dažniau kyla klausimai dėl *ne bis in idem* principo taikymo konkrečiose bylose, kuriose neretai reikalingas Europos Bendrijų Teisingumo Teismo išaiškinimas.

2. Europos Sąjungos teisės taikymo atitinkamose nacionalinėse bylose būtinumas formuoja aiškius ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo veiklos prioritetus: efektyvus vidinis teismo mechanizmas, užtikrinantis, kad Europos Sąjungos teisės taikymo aspektas būtų laiku įvertintas, teisėjų, teismo darbuotojų kvalifikacijos kėlimas, bendradarbiavimas su kitų valstybių narių teismais. Vienas sėkmingiausių tokio bendradarbiavimo pavyzdžių yra Europos Sąjungos aukščiausiųjų teismų pirminkų tinklas, platinantis periodinį leidinį „Europos teisės apžvalga“, kurio aktyviu rengėju, o ne tik naudotoju ateityje turėtų tapti ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas.

⁶ Konkrečiu atveju buvo svarbu išnagrinėti klausimą dėl asmens teisės į gynybą, kai sprendimas priimtas už akių.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinio bylų skyriaus kolegijos 2006 m. lapkričio 20 d. nutartis pagal ieškovo R. J ir T. R kasacinį skundą Nr. 3K-3-592/2006.
2. Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 21 d. direktyva 2004/25/EB dėl įmonių perėmimo pasiūlymų // OL 2004 m. specialus leidimas LT. 17 skyrius. 2 tomas, p. 20.
3. Europos Teisingumo Teismo 1984 m. balandžio 10 d. sprendimas *Von Colson ir Kamann*, 14/83.
4. Europos Teisingumo Teismo 1999 m. vasario 25 d. sprendimas *Carbonari ir kt.*, C-131/97.
5. Europos Teisingumo Teismo 2005 m. birželio 16 d. sprendimas *Pupino*, C-105/03.
6. Konsoliduota Europos Bendrijos steigimo sutartis // Valstybės žinios. 2004. Nr. 2-2.
7. Europos Teisingumo Teismo 1982 m. spalio 6 d. sprendimas *Cilfit*, 283/81.
8. Europos Teisingumo Teismo 2007 m. vasario 27 d. motyvuota nutartis *OSA*, C-282/06.
9. Europos Teisingumo Teismo 2006 m. gruodžio 7 d. sprendimas *SGAE*, C-306/05.
10. Europos Teisingumo Teismo 2004 m. birželio 4 d. sprendimas *Lyckeskog*, C-99/00.
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 29 d. civilinių bylų skyriaus kolegijos nutartis pagal atsakovo Čekijos bendrovės „Dekont International s.r.o“ kasacinį skundą Nr.3K-3-690/2006.
12. Tarybos 2000 m. gegužės 29 d. reglamentas dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (EB) Nr. 1348/2000 //OL 2004 m. specialus leidimas LT. 19 skyrius, 5 tomas, p. 3.
13. Europos Teisingumo Teismo 2006 m. gruodžio 14 d. sprendimas *ASML Netherlands BV v. Semiconductor Industry Services GmbH*, C-283/05.

COMMUNITY LAW APPLYING PROBLEMS AND TENDENCIES IN THE SUPREME COURT OF LITHUANIA

Vytautas Greičius*

Supreme Court of Lithuania

S u m m a r y

Lithuania is already in the third year of its European Union membership. This period marks not only a new political phase but also a time of a new challenge for the courts of Lithuania in applying the Community law. Irrespective of the fact that this period is yet very short, it is nevertheless necessary to evaluate the experience of the Supreme Court of Lithuania in applying the Community law as well as to distinguish certain tendencies.

Referring to the first tendency, the author defines those areas of legal relationships where the Court of Justice has lately been hearing the greatest number of cases, i.e. the areas where it is possible to expect the greatest change and innovation in the legal regulation. The author maintains that such areas as the free movement of labour and goods, the freedom of establishment and the freedom to provide services, competi-

tion law and trade marks are the most dynamic areas in respect of the jurisprudence of the Court of Justice, which, in order to avoid lagging behind the reality, are bound to demand the greatest effort from national courts.

The second tendency should in essence be linked to the emigration of Lithuanians to other Member States and the development of businesses with foreign partners, which increases the number of cases related with the issues of judicial cooperation in civil cases, i.e. the determination of jurisdiction, the service of judicial and non-judicial documents, collection of evidence.

The increase in the number of cassation appeals based on the provisions of Community law, the jurisprudence of the Court of Justice, where it is requested to refer for a preliminary ruling, makes it possible to speak about the third tendency, the essence of which is the emergence of a necessity to evaluate not only the arguments of the cassator related with the application of Community law, but also to use one's discretion to determine whether this ought to be done in a concrete situation. A more profound analysis of the latter issues reveals the fourth tendency, which should be linked with the most obvious mistakes in the application of the Community law revealed by the Supreme Court of Lithuania: unfounded direct reliance on the provisions of a directive on the part of the cassator, inadequate effort of national courts to determine whether national law corresponds to the directive.

The fifth tendency ought to be related with the special status of the Supreme Court of Lithuania – a court, the decisions of which in accordance with the national law are final and without appeal – that presupposes a specific duty of referral for a preliminary ruling. In this respects, at least two issues are important: whether the Supreme Court of Lithuania invariably considers the need to refer for a preliminary ruling when requested by the parties to a case or, when faced with a particular ambiguity of certain provisions of Community law, the panels of judges use their discretion to examine the need for a preliminary ruling. The analysis of the jurisprudence of the Supreme Court of Lithuania shows that there is no unequivocal answer to those questions. Nevertheless, the author believes that it will not be long before the lawyers – both legal practitioners and academics – have, or to be more precise, are obliged, as it is the case in many other countries, to get into increasingly more profound discussions on such issues as, for instance, whether national courts are not too extensively inclined to apply the *acte clair* doctrine thus violating the Treaty Establishing the European Community and at the same time missing the valuable opportunity to participate in the creation of the European law through the dialogue with the European Court of Justice.

Keywords: Community law, European Court of Justice, preliminary ruling, referral for a preliminary ruling, jurisprudence of the Supreme Court of Lithuania.

* Chief Judge of the Supreme Court of Lithuania.